



SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060106

DOM
2026-05-26
Stockholm

Mål nr
M 7509-25

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Östersunds tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2025-04-30 i mål nr M 3843-24, se bilaga A

PARTER

Klagande

Naturskyddsföreningens länsförbund i Västernorrland, 888000-7664
c/o B W
Västgranvåg 140
881 91 Sollefteå

Ombud: J H

Motpart

Svenska Cellulosa Aktiebolaget SCA, 556012-6293
851 88 Sundsvall

Ombud: J M N

SAKEN

Avverkningsanmäld skog på fastigheten X i Sollefteå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och Skogsstyrelsens beslut att avsluta ärende nr A 42099-2024 utan åtgärd samt återförvisar målet till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling.

Dok.Id 2336822

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Postadress

Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress

Birger Jarls Torg 16

Telefon

08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax**Expeditionstid**

måndag – fredag
08:00–16:30

2. Mark- och miljööverdomstolen förordnar, till dess Skogsstyrelsen avgjort ärendet eller förordnat på annat sätt, att avverkning och därmed sammanhängande skogsbruksåtgärder enligt anmälan i Skogsstyrelsens ärende nr A 42099-2024 inte får vidtas på fastigheten X i Sollefteå kommun.

 3. Mark- och miljööverdomstolen avslår Naturskyddsföreningens länsförbund i Västernorrlands yrkande om att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen.

 4. Mark- och miljööverdomstolen avslår Svenska Cellulosa Aktiebolaget SCA:s yrkande om att inhämta remissyttrande från Skogsstyrelsen.
-

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningens länsförbund i Västernorrland (Naturskyddsföreningen) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska återförvisa ärendet till Skogsstyrelsen för fortsatt utredning. Naturskyddsföreningen har vidare yrkat att Mark- och Miljööverdomstolen ska inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen avseende tolkning av artikel 2 och 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) samt giltigheten av dokumentet Rättelse till fågeldirektivet 2025/90867.

Svenska Cellulosa Aktiebolaget SCA (SCA) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom. SCA har vidare yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta remissyttrande från Skogsstyrelsen.

Naturskyddsföreningen har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen interimistiskt ska förbjuda avverkning på fastigheten. Mark- och miljööverdomstolen har den 4 juni 2025 meddelat beslut om förbud mot de anmälda skogsbruksåtgärderna inom det avverkningsanmälda området tills målet avgjorts slutligt eller annat förordnats.

UTVECKLING AV TALAN VID MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Naturskyddsföreningen har anfört detsamma som vid mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

I det avverkningsanmälda området pågår en häckning (observerad 2025-05-16), vilket klargör att det aktuella området utgör ett kärnområde av avgörande betydelse för artens häckningsframgång. Skogsstyrelsen har varken själva utfört eller förelagt markägaren om att göra häckningsinventering. Enligt länsstyrelsens och Skogsstyrelsens gemensamma artlista har myndigheterna bedömt att förbud för skogsbruksåtgärder ska gälla i häckningsbiotoper.

Föreningen motsätter sig Skogsstyrelsens och mark- och miljödomstolens bedömning att ett volymuttag på tjugo procent ska ses som en mild avverkning, inte minst då dessa

stickvägar kommer hållas permanent avskogade. Vägarnas hela syfte är också att möjliggöra ytterligare uttag i området.

Att storm-, kör- och fällskador skulle döda och stressa träden närmast stickvägarna är inte positivt för tretåig hackspett sett på längre sikt. Det skulle enbart innebära att en större andel träd tidigarelägger sitt döende, vilket på sikt betyder att färre träd blir tillgängliga för nyskapande av stående död ved. Man måste beakta att tretåig hackspett för sitt födosök är beroende av att det kontinuerligt nyskapas stående död ved i tillräckligt hög grad. Det aktuella området har redan idag med råge nått upp till högsta kategorin mycket höga livsmiljövärden för tretåig hackspett enligt Skogsstyrelsens bedömningsmetodik. Det finns alltså inget behov av att på kort sikt öka andelen stående död ved eftersom den ökningen kommer på bekostnad av den framtida tillgången.

Det föreligger en enorm fara i att skapa en rättspraxis som förbehållslöst tillåter hyggesfria avverkningar i skogar med skyddade arter och höga naturvärden.

SCA uppger i sin anmälan att syftet med avverkningen är att ”bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärden”. SCA förklarar inte hur sådana uttag ska utveckla naturvärdena i området, annat än att trädkontinuitet ska bevaras. Det finns i dagsläget redan flertusenårig trädkontinuitet i det aktuella området.

SCA:s påstående om att bohål för tretåig hackspett inte återanvänds utan att nya bon byggs för varje häckning är felaktigt.

Ytterligare 9,3 hektar kontinuitetsskog i anslutning till det avverkningsanmälda området har anmälts för föryngringsavverkning.

Vad avser frågan om förhandsavgörande avseende ogiltighetsförklarande av dokument 2025/90867 är rådets beslut om rättelse av den svenska versionen av fågeldirektivet ogiltigt eftersom de fel som gjorts gällande inte kan anses vara uppenbara. Inte heller har dessa fel förekommit i endast en eller två språkversioner.

Gällande tolkningen av artikel 2 i fågeldirektivet förekommer det i de olika språkversionerna utrymme för tolkning i fråga om vilken riktning förändring ska ske och vilka åtgärder som ska vidtas. Det är också oklart vilka störningar som är förbjudna i artikel 5.

SCA har anfört detsamma som vid mark- och miljödomstolen med i huvudsak följande tillägg.

I princip anser SCA att någon livsmiljöinventering för tretåig hackspett enligt Skogsstyrelsens metod inte har varit nödvändig i ärendet, sett till åtgärdens faktiska påverkan. För att det inför Mark- och miljööverdomstolens avgörande ändå inte ska råda några oklarheter om sakförhållandena på plats har SCA under sommaren 2025 genomfört en livsmiljöinventering för tretåig hackspett. Av resultatet framgår att området hyser stora mängder stående död ved och livsmiljövärdet beräknas vara mycket högt både i området som helhet och i majoriteten (11 av 18) av de provytor som tagits ut. Det kunde också konstateras en pågående häckning av tretåig hackspett. Detta är inte oväntat med tanke på att området är lämpligt för arten och arten förekommer där.

Det bohål som den tretåiga hackspetten hugger ut används förstas för den häckningen, men hackspettar återvänder inte till samma bo utan bygger nytt bo för varje häckning. Det förekommer förstas att hackspettar bygger nytt bo i samma träd, men det går inte att veta på förhand. I ett bredare perspektiv finns inte heller fog för att skydda varje enskilt fågelbo. I så fall skulle varje träd, byggnad, kraftledning, täkt eller annan plats där fåglar byggt bo omfattas av omfattande förbud mot åtgärder som påverkar bona.

Det är varken möjligt eller lämpligt att tillämpa artskyddsförordningen för att reglera tillgången till *framtida* död ved i skogslandskapet. Frågan måste ses i ett väsentligt bredare sammanhang där värden knutna till död ved värnas genom bildande av naturreservat, frivilliga avsättningar, lämnade hänsynsytor och lämnad detaljhänsyn. Varken artskyddsförordningen eller de delar av miljöbalken som avser annat än områdesskydd är anpassade för detta.

För tretåig hackspett finns det gott om lämpliga områden som är avsatta i närheten av åtgärden med god marginal inte kommer vara en sådan som påverkar populationsnivån. Numera följer av lagtexten att ekonomiska aspekter ska beaktas vid bedömningen av vad som är en tillfredsställande nivå. Vidare kan man ifrågasätta påståendet om att populationen minskar, när standardrutterna anger att den ökar och det inte finns något klart och tydligt underlag som motbevisar den uppgiften. Underlaget till stöd för påståendena i rödlistan är högst bristfälligt. Mot bakgrund av att det finns god anledning att räkna med att populationen är tillräckligt stor, att den är ökande samt att ekonomiska aspekter talar för att man vid en avvägning mellan alla intressen får anse att nuvarande population är tillräcklig måste populationsnivån av tretåig hackspett vara tillfredsställande i fågeldirektivets mening.

En kvalifikationsgräns måste uppnås innan förbudet mot störningar blir tillämpligt. Den planerade åtgärden, som ska utföras vintertid och utanför fåglarnas häcknings- och uppfödningstid, är ingen störning i fågeldirektivets mening. Om den ändå skulle anses vara en störning har den med god marginal inte sådan påverkan på populationen av tretåig hackspett att påverkan skulle vara väsentlig.

Det finns inte anledning att inhämta något förhandsavgörande från EU-domstolen.

I anmälan ser det ut som att ingen arthänsyn tas medan det i verkligheten faktiskt är så. Avverkningsanmälan i detta fall är en sammanställning av överförda uppgifter som Skogsstyrelsen åskådliggjort genom en pdf-utskrift, inte det som faktiskt överförts från SCA till Skogsstyrelsen.

Det finns skäl att inhämta ett remissyttrande från Skogsstyrelsen eftersom Skogsstyrelsen ansvarar för att tillhandahålla övergripande information om arters ekologi och skyddsbehov i landskapet. Skogsstyrelsens yttrande behövs för att göra en bedömning av om naturreservat och frivilliga avsättningar i området är lämpliga livsmiljöer för tretåig hackspett och göra en landskapsanalys.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Frågan i målet är om den anmälda åtgärden strider mot något av förbuden i artskyddsförordningen (2007:845).

Sedan den 1 maj 2026 har 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen ny lydelse. Förordningsändringen saknar övergångsbestämmelser och den nya lydelsen ska därför tillämpas även i pågående mål. Enligt den nya lydelsen är det förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, om störningen har väsentlig betydelse med hänsyn till fågeldirektivets syfte att

a) bibehålla populationerna av fågelarterna på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, med beaktande även av ekonomiska krav eller rekreationsbehov, eller

b) anpassa populationerna av arterna till den nivå som anges i a).

Ändringen har såvitt Mark- och miljööverdomstolen kan utläsa bl.a. sin grund i att den svenska översättningen av fågeldirektivet har en ny lydelse i den del som avser hur störningen ska värderas. Vid bedömningen av tillfredsställande nivå framgår numera att även ekonomiska krav eller rekreationsbehov ska beaktas. Vidare ska populationerna av arterna numera *anpassas* till en tillfredsställande nivå i stället för att *återupprättas*. Några motiv till förordningsändringen har regeringen inte lämnat. Det går därmed inte att utläsa om och i så fall vilken ändring av bestämmelsens tillämpning som lagstiftaren avsett.

I bedömningen av vilken påverkan en avverkning har på en viss art behöver bl.a. beaktas artens chanser till överlevnad och reproduktionsförmåga. Förbudet att störa häcknings- och rastplatser är inte begränsat i tiden utan gäller året om. (Se EU-domstolens dom i mål C-441/17, Białowieżaskogen, EU:C:2018:255, särskilt punkten 252 med där angivna hänvisningar.) Störningar, särskilt under häcknings- och uppfödningstiden, ska förbjudas i den mån de har en betydande inverkan på målet att bibehålla populationen av nämnda fågelarter på en tillfredsställande nivå, eller att återställa populationen till en sådan nivå (se EU-domstolens dom i mål C 784/23, OÜ Voore Mets, EU:C2025:609 punkten 51). Bedömningen behöver utgå från om den

kontinuerliga ekologiska funktionen hos häcknings- och rastplatser kan upprätthållas i det fall avverkningen genomförs. Inte bara häcknings- och rastplatser omfattas av skydd; även en negativ påverkan på artens livsmiljö kan utgöra en störning. För att kunna bedöma att det, trots en avverkning, går att bibehålla en population på en tillfredsställande nivå eller återupprätta populationen till en sådan nivå, krävs att arten långsiktigt kan finnas kvar inom sitt naturliga utbredningsområde. I den bedömningen behöver i sin tur lokala förekomster och regional status beaktas i förhållande till förekomsten på nationell nivå. (Se MÖD 2024:24 samt Mark- och miljööverdomstolens domar den 9 februari 2023 i mål nr M 11988-21 och den 4 november 2025 i mål nr M 4863-25.) Nämnade ändringar i artskyddsförordningen kan inte anses ha förändrat dessa utgångspunkter.

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd är skyldiga att visa att hänsynsreglerna i miljöbalkens 2 kap. iakttas. Artskyddsförordningen kan ses som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken när det gäller skydd av arter (MÖD 2013:13). I hänsynsreglerna innefattas ett krav på att verksamhetsutövaren ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att skydda miljön mot skada eller olägenhet (2 kap. 2 § miljöbalken). Kunskapskravet ska vara uppfyllt innan åtgärden vidtas (prop. 1997/98:45 del 1 s. 211 och del 2 s. 14). Kraven gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (2 kap. 7 § miljöbalken). I praxis avseende avverkningsanmälningar har uttalats att verksamhetsutövaren måste kunna redogöra för sitt handlande vilket innefattar hur åtgärden påverkar skyddade arter. Med utgångspunkt i den kunskapen ska verksamhetsutövaren söka kompletterande information i samband med en anmälan. Myndigheten ska vid behov hjälpa verksamhetsutövaren med förtydligande av vad som krävs (Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 augusti 2023 i mål nr M 9596-22).

Det är en förutsättning för att Skogsstyrelsen och överprövande instanser ska kunna ta ställning till behovet av hänsyn samt om föreslagen hänsyn är tillräcklig att den blankett som fylls i vid en avverkningsanmälan är korrekt ifylld. Detta innefattar att uppgifter om planerad hänsyn till olika naturmiljövärden lämnas, bl.a. hänsyn till arter.

Detta innefattar också uppgifter om var på fastigheten skyddsvärda och hänsynskrävande arter och miljöer finns (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom den 6 februari 2026 i mål nr M 8432-24). Omfattningen av den utredning som verksamhetsutövaren är skyldig att vidta inför en avverkningsåtgärd är till viss del också beroende av den kontext i vilken skogsområdet ingår (se Mark- och miljööverdomstolens dom 14 januari 2026 i mål nr M 5996-24).

Åtgärden har anmälts såsom avverkning för att bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärden. Det framgår dock av handlingarna att syftet med åtgärden är att förbereda skogen för blädningsbruk eller skogsbruk med hyggesfria metoder. I anmälan har fältet ”Hänsyn till arter” lämnats blankt. SCA har därmed inte angett att någon hänsyn till skyddade arter kommer att lämnas. Vad SCA framfört om brister i Skogsstyrelsens tekniska system för anmälan förtar inte skyldigheten att på något sätt ange vilken hänsyn som avses att tas antingen i blanketten eller att hänvisa till andra handlingar. Av handlingarna i målet, inklusive av SCA:s egen utredning ingiven till Mark- och miljööverdomstolen, framgår att området hyser mycket höga livsmiljövärden för tretåig hackspett, att häckning av tretåig hackspett pågår inom området och att detta i SCA:s mening är förväntat. Vidare angränsar det avverkningsanmälda skogsområdet till Natura 2000-området Prästflon. Det har inte beskrivits i avverkningsanmälan hur avverkningen påverkar Natura 2000-området.

Skogsstyrelsen har i ärendet avstått från att fatta ett formellt och motiverat beslut. Detta försvårar en överprövning. Av olika tjänsteanteckningar framgår dock att en bedömning har gjorts utifrån de artfynd som uppmärksammas. Som det får förstås har Skogsstyrelsen inte ansett att myndigheten bör ingripa i ärendet med hänsyn till de aktuella arternas goda regionala status samt att det är en avverkning av relativt begränsad omfattning.

Med hänsyn till att omfattande utredning om förekomst av skyddade fågelarter inom området numera finns i målet, finns det skäl för förnyad bedömning i fråga om det behövs försiktighetsmått eller förbud i förhållande till den anmälda åtgärden. I denna bedömning behöver utredas huruvida 4 § första stycket 2 artskyddsförordningen aktualiseras vad avser häckande fåglar och huruvida förbud krävs under häckningstid.

Vidare behöver en bedömning ske om störningsförbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen aktualiseras. I denna bedömning ska beaktas hur tretåig hackspetts kontinuerliga ekologiska funktion påverkas i ett lokalt, regionalt och nationellt perspektiv (se bl.a. MÖD 2024:24). Vidare behöver en bedömning göras om åtgärden påverkar det närliggande Natura 2000-området. Med hänsyn till instansordningens princip är det inte lämpligt att denna bedömning sker först vid Mark- och miljööverdomstolen. Målet ska därför återförvisas till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling.

Vid denna utgång saknas skäl för inhämtande av remissyttrande från Skogsstyrelsen i målet.

Eftersom frågan om åtgärden är förenlig med 4 § artskyddsförordningen inte prövas slutligt av Mark- och miljööverdomstolen i detta mål saknar den av Naturskyddsföreningen ställda frågan om tolkningen av artikel 2 och 5 i fågeldirektivet samt om giltigheten av rättelsen av den svenska översättningen av fågeldirektivet (dokument 2025/90867) relevans för utgången av målet. Naturskyddsföreningens begäran om förhandsavgörande ska därför avslås.

Mark- och miljööverdomstolen förordnar, till dess Skogsstyrelsen avgjort ärendet eller förordnat på annat sätt, att avverkning och därmed sammanhängande skogsbruksåtgärder enligt anmälan inte får vidtas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Anna Tiberg och tekniska rådet Claes Becker samt hovrättsråden Kristina Dreijer, referent, och Katarina Welin.

Föredragande har varit Niclas Arvidsson.



ÖSTERSUNDS TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2025-04-30
meddelad i
Östersund

Mål nr M 3843-24

PARTER

Klagande

Naturskyddsföreningens länsförbund i Västernorrland,
888000-7664 c/o B W
Västgranvåg 140
881 91 Sollefteå

Motpart

Svenska Cellulosa Aktiebolaget SCA, 556012-6293

Ombud: J M N

ÖVERKLAGAT BESLUT

Skogsstyrelsens beslut i ärende nr A 42099-2024, se **bilaga 1**

SAKEN

Avverkningsanmäld skog, X, Sollefteå kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Dok.Id 496509

Postadress
Box 708
831 28 Östersund

Besöksadress
Storgatan 6

Telefon
063-15 06 00
E-post: mmd.ostersund@dom.se
www.ostersundstingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–11:00
13:00–15:00

BAKGRUND

Svenska Cellulosa Aktiebolaget SCA (bolaget) har den 27 september 2024 anmält en avverkning för att bevara och utveckla natur- och kulturmiljövärden eller för att möjliggöra försöksverksamhet om ca 22,50 ha på fastigheten X i Sollefteå kommun (A 42099-2024. Blädning ska göras vilket innebär att maskiner ska dit och hugga upp utsnittslade vägar, i och med denna åtgärd kommer 20 % av beståndets volym att huggas ut. Tanken med blädning är att om ca 15 år ska nästa åtgärd göras och då plockhugga ut en del virke från de vägar som blir gjorda nu. Anledningen till att göra en blädning på detta ställe är att behålla och gynna de naturvärden och arter som finns, genom att behålla en trädkontinuitet. Blädningen kommer också att fungera som en förstärkning till naturreservatet som det gränsar mot.

I samband med Skogsstyrelsens handläggning av ärendet inkom bl.a. Naturskyddsföreningens länsförbund i Västernorrland (föreningen) den 4 november 2024 med en tillsynsbegäran avseende aktuell avverkningsanmälan. Av denna framgår bl.a. att i det avverkningsanmälda området har 22 naturvårdsarter varav 15 rödlistade arter påträffats, däribland knärot, rynkskinn, spillkråka, tretåig hackspett och lavskrika. De påträffade naturvårdsarterna är enligt föreningen ett tydligt kvitto på att detta rör sig om en skog med höga naturvärden.

Skogsstyrelsen har avslutat ärendet genom en tjänsteanteckning från den 14 november 2024 benämnd ”Sammanställning av artfynd och bedömningar”, se härvid **bilaga 1**.

Föreningen har överklagat Skogsstyrelsens s.k. icke-beslut till mark- och miljödomstolen.

Mark- och miljödomstolen har den 9 december 2024 avslagit föreningens begäran om inhibition.

YRKANDEN M.M.

Föreningen har, utöver inhibition, yrkat att mark- och miljödomstolen förbjuder att skogsavverkning eller andra skogsbruksåtgärder får genomföras i det avverkningsanmälda området alternativt återförvisar ärendet till Skogsstyrelsen för vidare handläggning som säkerställer att ett fullgott kunskapsunderlag införskaffas samt att livsmiljöer, växtplatser och ekologisk funktion för knärot, lavskrika, talltita och tretåig hackspett bevaras i området. Även skyddsbehovet för rödlistade arter som inte är fridlysta behöver bedömas, utredas och hanteras genom samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken utifrån dess mål och syfte enligt 1 kap. 1 § första stycket 2 och 3 miljöbalken om bevarande av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald samt hänsynsreglerna i 2 kap. 2 § miljöbalken. Föreningen har i huvudsak anfört följande till stöd för talan.

- Inventeringar av livsmiljövärden för tretåig hackspett visar på "mycket höga värden", och enligt Skogsstyrelsens egna vägledningar ska sådana områden undantas från skogsbruk.
- Bolagets påstående om att avverkningarnas syfte är att "behålla och gynna" skogens naturvärden saknar grund. Bolaget redovisar ingen plan eller målsättning annat än att trädkontinuitet ska behållas. Tusenårig trädkontinuitet i området finns redan, och gynnas på inget sätt av avverkning.
- Om skogsområdet avverkas innan ett fullgott kunskapsunderlag införskaffats enligt 2 kap. 2 § miljöbalken är risken överhängande att knärotens, lavskrikans, talltitans och den tretåiga hackspettens samt de övriga rödlistade arternas livsmiljöer och kontinuerliga ekologiska funktion försämras i området, samt att irreparabla skador på naturen uppstår.
- Det är principiellt viktigt att EU:s medlemsländer agerar i enlighet med EU-rätten, uppfyller sina skyldigheter och säkerställer att livsmiljöer och ekologisk funktion för de fridlysta arterna bevaras i enlighet med EU:s fågeldirektiv. Att inte säkerställa att arternas livsmiljöer och ekologiska funktion inte skadas eller förstörs i det avverkningsanmälda skogsområdet är ett direkt brott mot direktivet.

- Ärendet har inte utretts i tillräcklig utsträckning vilket föreningens artfynd visar (jfr 2 kap. 2 § miljöbalken). Skogsstyrelsen har inte heller på ett relevant sätt utrett förekomsten av tretåig hackspett i området eller gjort någon analys gällande grön infrastruktur, konnektivitet och vilka kumulativa effekter på den ekologiska funktionen som kan uppstå vid en fortsatt fragmentering av den tretåiga hackspettens livsmiljöer i området.

Utveckling av skäl för överklagan

Det avverkningsanmälda området vid Erik-Eliasbodarna uppgår till 22,5 ha. Det utgör mer än en fjärdedel av de totalt ca 80 ha av sammanhängande kontinuitetsskog som återstår i området. Skogen är en isolerad naturskogsrest helt omgärdad av kalhyggen, ungskogar och myrmark. Erik-Eliasbodarna ligger i en av Länsstyrelsens utpekade värdeetrakter för barrskog där större andel skog med höga naturvärden (värdekärnor) återstår än i omgivande landskap.

Tretåig hackspett

Skogarna runt Erik-Eliasbodarna utgör med all sannolikhet ett revir av tretåig hackspett. Inom avverkningsgränserna har en fodosökande individ och 42 ringhack observerats. Tillsammans med omkringliggande och sammanhängande kontinuitetsskogar har över 50 ringhack observerats. Endast sex ha av dessa är idag klassade av bolaget som frivilliga naturvårdsavsättningar. Dessa avsättningar ger ett relativt svagt och osäkert skydd eftersom det saknar rättslig status och när som helst kan omklassas och avverkas.

All övrig kvarvarande och anslutande kontinuitetsskog runt Erik-Eliasbodarna är av markägaren klassad som avverkningsbar skog som ska brukas, antingen med trakthyggesbruk (~40 ha) eller med ”alternativa metoder” (~40 ha). Då tretåig hackspett behöver intakta revir med lämpliga biotoper på upp till 100 ha, underskrids den nivån redan idag. Ytterligare avverkningar i området riskerar att minska artens möjlighet till överlevnad i området.

Inventering av livsmiljövärdet för tretåig hackspett

Skogsstyrelsens ”Metod för klassning av ett skogsområdes livsmiljövärde för tretåig hackspett” bör användas för bedömning av vilka försiktighetsmått som måste föreskrivas vid avverkning samt att bedömningen ska utgå ifrån den tretåiga hackspettens behov av livsmiljö och tillgängligt habitat. Mängden och den areella omfattningen av lämpliga habitat är den begränsande faktorn för tretåig hackspett.

Föreningen har utfört inventeringar i området enligt Skogsstyrelsens metodik. 18 slumpmässigt utlagda provytor har gjorts med ett medelvärde på 169 poäng, varav 100 % består av gran. Detta faller med god marginal inom den högsta kategorin ”mycket högt livsmiljövärde”. Tolv av provytorna visade på ”mycket höga värden”, två på ”höga värden” och fyra på ”medelhöga värden”. Skogen är genomgående av samma karaktär och har samma skogsbrukshistorik. Poängvariationen beror dels på att några av de slumpade ytorna hamnade i mindre produktiva, glesare och blötare områden medan andra hamnade på bördigare mark, dels på slumpen.

Ett uttag av 20 % av volymen kommer att minska framtida självgallringar och sänka tillgången på döda och döende träd. Dessa är livsviktiga för tretåig hackspett eftersom det är i sådana träd som arten hittar sin föda. Enligt Skogsstyrelsens meddelande den 30 november 2022 ”Artskyddsutredning tretåig hackspett” är det tänkt att områden som visar höga eller mycket höga habitatvärden ska undantas avverkning.

Utan en fullständig bedömning kring livsmiljökvaliteter inom aktuellt avverkningsområde och utanför detsamma blir det mycket osäkra bedömningar som kan göras av Skogsstyrelsen, vilket inte kan vara i linje med försiktighetsprincipen. Metodik och föreskrivna försiktighetsmått kan inte anses tillräckliga för att säkerställa kontinuerlig ekologisk funktion för tretåig hackspett (jfr mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt den 13 oktober 2023 i mål nr M 5493-22).

Mark- och miljööverdomstolens domar den 18 augusti 2023 i mål nr M 9596-22 och den 29 juni 2023 i mål nr M 4238-23, M 4248-23 och M 4258-23 poängterar vikten av ett fullgott beslutsunderlag och anger hur Skogsstyrelsen behöver hantera indikationer på att en avverkningsanmäld skog används av tretåig hackspett. Det saknas relevanta underlag som medger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på skyddade arter. Detta eftersom det saknas inventering och/eller heltäckande bedömning av livsmiljövärde för tretåig hackspett.

I ett flertal domar framgår betydelsen av sammanhängande kontinuitetsskog för arealkrävande arter som tretåig hackspett (se bl.a. mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätts domar i mål nr M 3589-22, M 3606-22 och M 3690-22).

Avverkningens syfte saknar grund

När återkommande uttag av träd görs med 15-20 års intervall betyder det givetvis att skogens naturliga processer, som självgallring av träd, minskar vid varje uttag. Bolaget förklarar inte hur sådana uttag ska utveckla naturvärdena i området, annat än att trädkontinuitet ska bevaras. Det finns i dagsläget redan flertusenårig trädkontinuitet i det aktuella området. De 20 % av volymen som initialt ska avverkas uppges vara för att dra stickvägar in i området. Dessa stickvägar får antas komma att hållas avskogade även framledes för att användas under de återkommande huggningarna som planeras. Att hyggesfria metoder är skonsammare än kalavverkning stämmer givetvis, men påståendet om att åtgärden ska ses som ett sätt att ”bevara och utveckla områdets naturvärden” har ingen täckning, och någon förklaring av Skogsstyrelsen eller bolaget erbjuds inte.

Den tretåiga hackspettens ekologi kräver en ständig tillförsel av döda träd, eftersom det främst är under barken på nyligen döda och döende träd som arten hittar sin föda. Bolagets avverkningsplaner innebär att redan om 15 år skulle mer än en tredjedel av träden inom avverkningsanmälan vara avverkade. Även om bolaget uppger att de tänker lämna alla döda träd i området, förlorar dessa efter några år bark och blir då till begränsad nytta för hackspettens födosök.

Återkommande avverkningar, kumulativa effekter och landskapsperspektivet

Att tillåta de anmälda uttagen av 20 % av volymen skulle leda till att skogens naturvärden utarmas. En sådan blädning sänker graden av orördhet i området och minskar tillskapandet av död ved, vilket gör att livsmiljövärdet för tretåig hackspett sjunker på sikt. Detta kommer även att underlätta för bolaget att få göra ytterligare blädning i området, och efter några decennier och ett antal sådana ingrepp kommer livsmiljövärdet för tretåig hackspett att ha sjunkit från ”högt” till ”låg”. Varken bolaget eller Skogsstyrelsen har efterlyst eller presenterat några långsiktiga avverkningsplaner för området, utan gör sina bedömningar enbart utifrån det aktuella uttaget på 20 %. Bolaget skriver visserligen i sin anmälan att det om 15 år planerar att göra ytterligare uttag, men det har Skogsstyrelsen inte beaktat i sin handläggning. Utöver detta saknas ytterligare information om den långsiktiga skötseln av skogen. Det är dock allmän kunskap att tanken med blädningsbruk är att göra återkommande, selektiva avverkningar. Man kan därför inte bedöma vilken påverkan en sådan skogsbruksregim har på ett område enbart genom att bedöma effekterna av det allra första uttaget. Enligt bolagets naturvårdsplan i området ska enbart sex % av skogen lämnas för fri utveckling, medan resten av området ska kalhuggas eller avverkas med alternativa metoder. De kumulativa effekterna av en sådan skogsskötsel blir att tretåig hackspett på sikt inte kommer att kunna överleva i området.

Bolaget har inte uppgett någon planerad hänsyn till rödlistade eller skyddsvärda arter

Dessutom måste beaktas den omkringliggande fragmentering av naturskog som skett i landskapet där den absoluta merparten av skogar som en gång varit lämpliga för tretåig hackspett avverkats och, inom trakthyggesbrukets relativt korta rotationscykler, aldrig kommer att återskapas. Det här betyder att varje avverkning som tillåts förstöra eller degradera ett revir för arten är oåterkallelig och att livsmiljöer för tretåig hackspett inte kan återskapas inom en överskådlig framtid.

Tretåig hackspett är rödlistad och bedöms inte ha livskraftiga populationer i Västernorrland.

Skogsstyrelsen har ansvar att säkra att försiktighetsåtgärder vidtas även för talltita, lavskrika och knärot. Talltita och lavskrika är beroende av att den flerskiktade skogen i området finns kvar i ett sammanhängande nätverk kopplat till de sumpskogsmiljöer som finns i området. Särskild hänsyn måste även tas till knärot i enlighet med de vägledningar som gäller för dessa arter.

Till överklagandet har bifogats Metod för klassning av ett skogsområdes livsmiljövärde för tretåig hackspett (2024-06-05, dnr 2024/2086), fotografier och tillsynsbegäran (2024-11-03).

Bolaget anser att överklagandet ska avslås och har anfört i huvudsak följande till stöd för sin inställning.

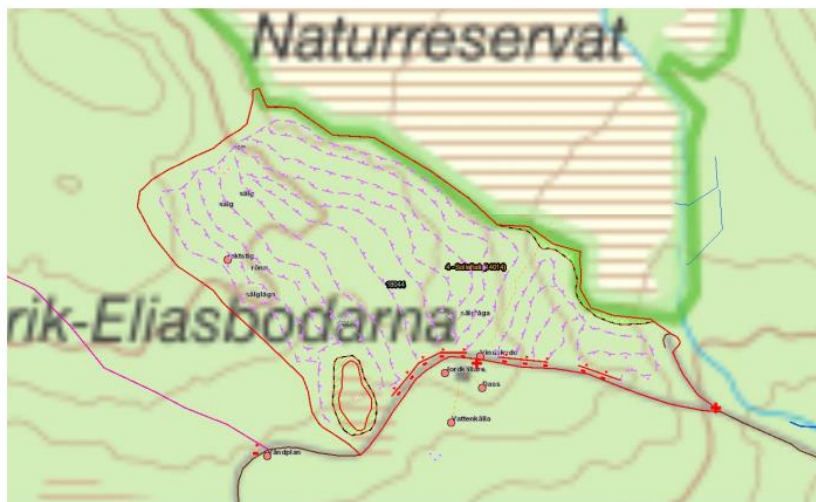
Bakgrund och planerad åtgärd

Den anmälda åtgärden avser en blädning som kombinerar skonsamt skogsbruk och hänsyn till naturvärden på ett ca 22,4 ha stort område av fastigheten som ligger i anslutning till Prästflons naturreservat som bildats på bolagets mark. Åtgärden innebär att skogen i begränsad omfattning kan brukas och marken samtidigt vara kontinuerligt trädbevuxen. I jämförelse med en föryngringsavverkning kommer en stor del av de träd som annars hade avverkats att kunna stå kvar och bli äldre än annars.

Åtgärden innebär att de gallringsvägar som snitslats upp i området huggs fram, vilket innebär ett virkesuttag motsvarande ungefär 20 % av beståndets volym. På sikt är tanken sedan att nästa åtgärd vidtas om ungefär 15 år genom en plockhuggning som sker utifrån de vägar som nu huggs upp. Blädningen är planerad att utföras vintertid.

Planerad åtgärd kan förklaras genom nedanstående karta. De lila markeringarna är planerade gallringsvägar inom området. Vägarna läggs med smått slingrande sträckning för att minska den synliga påverkan av åtgärden. Om slingrandet har

betydelse för naturvärden eller arter är inte utrett, men det är inte heller det huvudsakliga syftet.



Figur 1, utdrag ur traktplaneringsprogram utvisande planerad åtgärd.

De invändningar som föreningen framställt mot den anmälda åtgärden har bedömts av Skogsstyrelsen. Bolaget instämmer i myndighetens bedömningar. Utöver vad som framkommit hos Skogsstyrelsen kan följande tilläggas.

Tretåig hackspett

Bolaget delar uppfattningen att det anmälda området ingår i ett revir för tretåig hackspett då sannolikheten för det är hög och ringhack förekommer. En specifik utredning av livsmiljövärdena för tretåig hackspett har dock inte behövts eller utförts då utredningsbehovet måste ställas i relation till vilken åtgärd som faktiskt planeras. I det här fallet är det fråga om en åtgärd som har liten påverkan på skogen. Ett uttag på ungefär 20 % är, precis som Skogsstyrelsen angett, så svagt att det inte ens når upp till det som är normalt för en gallring och är en väldigt mild hyggesfri metod.

En blädning innebär att marken är fortsatt skogsbevuxen (men med lägre volym per hektar). Det träslag som främst klarar förhållandena i området, främst med avseende på skuggning, är alltjämt gran. Detta förutom i luckor där även lövträd som i sig skapar framtida naturvärden och mångfald kan etableras. Detta är inte till nackdel för tretåig hackspett.

Döda träd tas inte ut i samband med blädningen. Om något enstaka dött träd står precis där gallringsvägen ska tas upp kan det kanske behöva tas ned, men det lämnas i så fall vid sidan och blir liggande död ved som är lämplig för arter som är specialiserade på sådan ved.

I övrigt är det också känt att även levande träd som lämnas i samband med byggnation av vägar, gallringar eller avverkningar kan stressas av den förändring som sker. Detta gör dem mera känsliga för insektsangrepp och de blir därmed attraktivt hem för den föda som tretåig hackspett söker. Träd i anslutning till nybrutna vägar och hyggen uppvisar ofta färska ringhack av tretåig hackspett. Detta nämns också av Skogsstyrelsen i bedömningen av ärendet.

Enligt Artdatabankens artfakta finns ett antal insekter som utgör viktig föda för tretåig hackspett. Att vägledningarna kring tretåig hackspett hänför sig till tillgången på död ved beror rimligen på att det är möjligt att mäta och bedöma året om samt att den döda veden ofta är en förutsättning för insekter. Det beror inte på att det är den döda veden i sig som utgör födan.

Det väsentliga här är hur tillgången på föda påverkas av en blädning jämfört med att lämna skogen orörd. I en doktorsavhandling har utvärderats hur blädning påverkade skalbaggsamhället, både i jämförelse med den mera ingripande åtgärden trakthyggesbruk och om skogen lämnas obrukad. Resultaten har i artikeln från Fakta Skog från SLU nr 6 2017 sammanfattats kort och koncist:

”Studierna visade att skalbaggsamhället i blädningsskogen och den obrukade skogen inte skiljde sig åt, vilket tyder på att blädning har liten påverkan på skalbaggsamhället.”

Det är rimligt att utgå ifrån att detta samband har betydelse även för tillgången på andra insekter än skalbaggar som är kopplade till granskog. Detta innebär att man kan förvänta sig att tillgången på föda för tretåig hackspett efter genomförd blädning är lika god som den var innan.

Det får också påtalas att plockhuggningen gynnar återväxt av löv i beståndet vilket skapar långsiktigt bättre förutsättningar för tretåig hackspett genom att undvika att skogen blir tät och helt grandominerad. Detta utan att det uppstår några större negativa effekter för arten i samband med åtgärden.

Blädning är inte en sådan störning som har betydelse för att bibehålla eller återupprätta populationen av tretåig hackspett till en tillfredsställande nivå.

Sammanfattningsvis förekommer tretåig hackspett i området och livsmiljön för arten är också god. För att det ska finnas något hinder mot blädningen krävs dock att den medför att arten påverkas negativt. Mot bakgrund av den mycket begränsade påverkan som ett lågt virkesuttag genom blädning har, att mängden föda för arten enligt hänvisad forskning inte minskar samt att livsmiljövärdena för tretåig hackspett till och med kan öka efter en blädning medför åtgärden inte någon negativ påverkan på arten. Blädningen kommer att ske vintertid, utanför artens häckningsperiod. Åtgärden utgör därmed inte någon störning som har betydelse för att bibehålla populationen av tretåig hackspett på en tillfredsställande nivå. Det finns inte heller behov av närmare utredning för att nå fram till detta.

Talltita

Det som nämnts ovan beträffande tretåig hackspett har betydelse även för att åtgärden saknar påverkan på talltita.

Att arten förekommer på platsen är högst förväntat, då artens revir omfattar ungefär en tredjedel av den produktiva skogsmarken i Sverige. Talltitan är sedan 2020 rödlistad i den lägsta kategorin; nära hotad. Vid tidigare bedömningar har den inte varit rödlistad. I detta fall beror rödlistningen på en populationsminskning, där den bedömdes ha minskat med ca 20 % de senaste tio åren. Den totala populationen i Sverige uppskattas till över en miljon fåglar. Det innebär att minskningen skett från en mycket hög nivå och arten är fortsatt mycket vanlig i den svenska skogen.

Talltitan är en nordlig boreal art, knuten till barrskog. Minskningen har föreslagits bero på försämrade kvalitét av livsmiljön, men den beror troligtvis också på pågående

klimatförändringar. En generell trend är att nordliga fågelarter minskat de senaste årtiondena, samtidigt som sydligare arter ökar. Konkurrensfördelarna som arter anpassade till ett nordligt klimat har minskar när vintrarna blir kortare och temperaturen ökar.

Arten gynnas av flerskiktade bestånd med underväxt av mindre träd som gran och löv. Tillgången på stående död ved är också betydelsefull då de själva hackar ut sina bohål i murkna träd. Detta innebär inte att arten kräver äldre skogar med höga naturvärden. De viktiga skogsstrukturerna som talltitan behöver, som flerskiktning och buskskikt, förekommer i produktionsskogar. Skogsbrukets miljöhänsyn där hänsynsytor och kantzoner lämnas tillsammans med död ved är utformade för att gynna ett stort antal arter. Talltitan är en av de arterna som tydligt gynnas av dessa åtgärder. Den döda ved som lämnas, och nyskapas, gör att talltitans behov av murkna träd tillgodoses även i produktionsskogarna.

Det vore högst problematiskt att ytterligare fokusera skogsbrukets naturvårdsåtgärder till talltitan. Den är en vanlig art och det är osäkert i vilken utsträckning som artens populationsminskning ens beror på skogsbruk. Arten kräver inte äldre skog eller skogar med höga naturvärden. Den generella hänsyn som skogsbruket tar gör att talltitans krav på livsmiljöer säkras. Det finns många andra arter och skogliga miljöer som har större behov av hänsyn och åtgärder.

Lavskrika

Det som nämnts ovan beträffande tretåig hackspett har betydelse även för att åtgärden saknar påverkan på lavskrika.

Övrigt

Föreningen argumenterar kring att om 15 år skulle en tredjedel av träden vara avverkade. Alla slags virkesuttag kommer att medföra en minskning av antalet träd i området, men de träd som lämnas kommer att fortsätta att växa och åldras samtidigt som nya träd ges utrymme att växa upp. Skogen förändras löpande. Bestämmelserna i artskyddsförordningen (2007:845) har i övrigt inte till syfte att

skydda ”graden av orördhet” eller att styra markanvändningen så att det i framtiden finns en större mängd stående död ved än annars.

Till yttrandet har bifogats bl.a. SLU:s skrift Fakta Skog, rön från Sveriges lantbruksuniversitet nr 6 2017 2, artlista Västernorrland fåglar, aktualitetsdatum 2024-11-04.

Föreningen har beretts tillfälle till yttrande över bolagets yttrande varvid föreningen anfört i huvudsak följande. Det är inte klarlagt hur det aktuella avverkningsanmälda området kommer att påverka den tretåiga hackspettens, talltitans eller lavskrikans livsmiljöer, inte heller hur de befintliga knärotslokalerna kommer att påverkas av stickvägarna. De livsmiljöbedömningar som genomförts visar på mycket höga livsmiljövärden för tretåig hackspett och ett uttag av gran på 20 % skulle degradera livsmiljön för den tretåiga hackspetten på ett otillåtet sätt. Eftersom det är ett uppenbart kärnområde för arten och en sannolik häckningsplats, så bör inga skogsbruksåtgärder ske i området då det endast kommer påverka arten negativt.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser m.m.

En anmälan om skogsavverkning ska, enligt 6 § förordningen (1998:904) om anmälan för samråd, ses som en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Skogsstyrelsen får vid ett samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken förelägga den anmälningsskyldige att vidta de åtgärder som behövs för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön eller – om sådana åtgärder inte är tillräckliga – förbjuda verksamheten.

Vid bedömningen av behovet av skyddsåtgärder ska de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken beaktas. I artskyddsförordningen – som kan ses som en precisering av de allmänna hänsynsreglerna – finns regler om fridlysning som innebär ett särskilt skydd för vissa där utpekade arter.

Av 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen framgår att det är förbjudet att avsiktligt störa vilda fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid om inte störningen a) saknar betydelse för att bibehålla populationen av fågelarten på en tillfredsställande nivå, särskilt utifrån ekologiska, vetenskapliga och kulturella behov, eller b) återupprätta populationen till den nivån. En tillfredsställande nivå innebär att en fågelart långsiktigt kan finnas kvar inom sitt naturliga utbredningsområde. Bedömningen av lokala förekomster och regional status behöver beaktas i förhållande till förekomsten på nationell nivå. Omständigheter som kan tala för att nivån inte kan anses vara tillfredsställande är att den aktuella fågelarten är nationellt rödlistad, finns upptagen på fågeldirektivets bilaga 1 eller att populationen har genomgått en konstaterad kraftig minskning (se bl.a. FM 2022:5 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 februari 2023 i mål nr M 11988-21).

Av 8 § artskyddsförordningen följer att det är förbjudet att plocka, gräva upp, ta bort eller skada exemplar av vilt levande kärleväxter, mossor, lavar, svampar och alger som anges i bilaga 2 till förordningen. För att förbudet ska aktualiseras krävs att det föreligger en risk för påverkan av artens bevarandestatus i området (se bl.a. MÖD 2016:1). Enligt Skogsstyrelsens artvisa vägledningar kan det krävas ett avstånd på 50 meter in från skogsbrynet för att vidmakthålla ett fungerande mikroklimat. Det är dock möjligt att frångå den artvisa vägledningen för knärot utifrån lokala förhållanden (se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 20 april 2023 i mål nr M 4669-22).

Vid prövningen av en anmälan om avverkning måste en bedömning göras av skyddade arters förekomst i området, om dessa arter påverkas av avverkningen och, om så är fallet, vilka skyddsåtgärder som kan föreskrivas för att skada inte ska uppstå. För detta ändamål måste det finnas underlag som medger en tillräckligt säker bedömning av risken för påverkan på skyddade arter (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2013:13 och dom den 12 juli 2021 i mål M 3276-20).

Prövningsramen

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att prövningsramen i ett överklagat mål begränsas av vad som har varit föremål för det överklagade beslutet. Det mark- och miljödomstolen har att pröva är om det funnits fog för underinstansens beslut. Domstolen har inte möjlighet att pröva frågor som inte har varit uppe för prövning vid underinstansen. Prövningen i förevarande mål begränsas därmed till att omfatta de åtgärder som framgår av bolagets avverkningsanmälan och om Skogsstyrelsen haft fog för att inte meddela några försiktighetsmått eller några förbud enligt 12 kap. 6 § fjärde stycket miljöbalken. Det är således inte möjligt att inom ramen för denna prövning ta ställning till det senare uttag, i form av plockhuggning, som bolaget uppgett ska utföras om ca 15 år. Denna åtgärd får istället anmälas separat när det blir aktuellt.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen har gått igenom handlingarna i målet och övervägt det som parterna har fört fram. Domstolen konstaterar inledningsvis att till det hyggesfria skogsbruket räknas alla brukandeformer som innebär att skogsmarken alltid har ett trädsikt, däribland blädning.

Knärot

Knärot är skydd enligt den nationella fridlysningsbestämmelsen i 8 § artskyddsförordningen och bilaga 2 till förordningen. Det innebär att det är förbjudet att plocka, gräva upp, ta bort eller skada exemplar av växten. Den är vidare nationellt rödlistad som sårbar. Av utredningen i målet framgår att två fynd av arten har gjorts inom den planerade avverkningen.

Av de uppgifter bolaget lämnat till Skogsstyrelsens framgår att maskinerna vid blädningen endast får köra efter anvisade vägar och hugga upp vägar i beståndet i ett första skede. Vidare framgår av bolagets uppgifter att det känner sig tryggt med att genomföra den planerade åtgärden trots de inrapporterade arterna. Det får därför, enligt domstolens mening, förutsättas att fynden av knärot kommer att snitslas ut som ytor som ska undvikas. Slutligen finner domstolen, liksom Skogsstyrelsen, att hyggesfritt skogsbruk, enligt Skogsstyrelsens artvisa vägledning, kan gynna

knärot genom att det bidrar till mera stabila fuktighetsförhållanden. Mark- och miljödomstolen bedömer således att den anmälda åtgärden inte riskerar att påverka knärotens bevarandestatus i området negativt. Det saknas även skäl att anta att bolaget inte kommer att iaktta försiktighet kring knärotsfynden och det bedöms därför inte nödvändigt att förelägga om några försiktighetsmått. Mark- och miljödomstolen bedömer således att den anmälda avverkningen inte strider mot 8 § artskyddsförordningen avseende knärot.

Talltita

Talltita är rödlistad som nära hotad och omfattas inte av bilaga 1 i fågeldirektivet. Av utredningen i målet framgår att ett fynd av arten har gjorts inom den planerade avverkningen i form av läte.

Av Artfakta för talltita framgår bl.a. följande. Talltitan föredrar större sammanhängande barrskogar, och finns såväl i tallskog som granskog och i lövblandad barrskog. Skogens struktur är viktig, den ska helst vara flerskiktad med riklig underväxt av mindre granar, björk och andra lövträd och buskar. Tillgång på murknande högstubbar är särskilt viktig, eftersom talltitan helst själv hackar ut sitt bohål. Arten missgynnas när flerskiktad skog omförs till enskiktade produktionsbestånd. Begränsad tillgång på klena murkna högstubbar för bobygge kan vara ett problem i stora områden. Talltitan har relativt stora arealkrav och missgynnas därför när skogen fragmenteras. Kalavverkning av större delar av reviret innebär att det överges. Under åtgärder beskrivs bl.a. att vid avverkning kan lämnas funktionella, flerskiktade kantzoner av främst gran och lövträd mot bäckar, sumpskogar, sjöar och myrar samt att hyggesfritt skogsbruk är positivt för arten.

Av avverkningsanmälan framgår att verksamhetsutövaren avser att ta hänsyn genom att lämna kvar bl.a. äldre barrträd/grova lövträd, hålträd och boträd, döda träd samt naturliga och tillskapade högstubbar. Vidare framgår att det bl.a. avses lämnas en kantzon emot myr orörd.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att aktuell åtgärd inte är en föryngringsavverkning, utan att skogen efter blädning istället kommer ha träd i alla höjdklasser, från små plantor till stora träd, i alla delar av skogen. Detta ligger i linje med de skogliga förhållanden som talltitan föredrar. Mot bakgrund härav och i anmälan angiven hänsyn samt det förhållandet att hyggesfritt skogsbruk enligt uppgift är positivt för talltita, bedömer domstolen att den anmälda åtgärden inte utgör någon störning som har betydelse för att återupprätta populationen av talltita till en tillfredsställande nivå. Domstolen bedömer således att den anmälda avverkningen inte strider mot 4 § artskyddsförordningen avseende talltita.

Tretåig hackspett

Tretåig hackspett är rödlistad som nära hotad och omfattas av bilaga 1 i fågeldirektivet. Det får anses klarlagt i målet att det anmälda området ingår i ett revir för tretåig hackspett.

Mark- och miljödomstolen instämmer dock i Skogsstyrelsens bedömning att fråga är om en mild avverkning där 80 % av träden som finns inom området kommer att vara kvar. Verksamhetsutövaren avser även, som ovan framgått, bl.a. att spara samtliga döda träd. Åtgärden ska heller inte genomföras under perioden maj-juli innebärande att den i stort sett faller utanför artens häckningsperiod. Domstolen bedömer således att den anmälda åtgärden inte utgör någon störning som har betydelse för att återupprätta populationen av tretåig hackspett till en tillfredsställande nivå. Mer långtgående krav på försiktighetsmått kan inte anses vara motiverat i detta fall. Inte heller finns det behov av ytterligare utredning. Domstolen bedömer således att den anmälda avverkningen inte strider mot 4 § artskyddsförordningen avseende tretåig hackspett.

Lavskrika

Lavskrika är upptagen i rödlistan som livskraftig och omfattas inte av bilaga 1 i fågeldirektivet. Av utredningen i målet framgår att fynd av arten har gjorts inom den planerade avverkningen i form av ett par lavskrikor.

Enligt mark- och miljödomstolen går det inte att, såsom Skogsstyrelsen synes ha gjort, sluta sig till att avverkningen inte kommer att påverka populationen av lavskrika utifrån att området inte utgör ett fortplantningsområde för arten. Domstolen noterar härvid att skyddet mot störningar omfattar såväl häcknings- och rastplatser som livsmiljöer i övrigt (se motiven till 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen, Fm 2022:5 s. 4). Det behöver således inte vara fråga om ett konstaterat fortplantningsområde för att artskyddsförordningens förbud ska aktualiseras. Mark- och miljödomstolen bedömer emellertid, mot bakgrund av lavskrikans status som livskraftig samt att hyggesfritt skogsbruk enligt Skogsstyrelsens artvisa vägledning är positivt för arten, att den anmälda åtgärden inte utgör någon störning som har betydelse för att bibehålla populationen av lavskrika på en tillfredsställande nivå. Domstolen bedömer således att den anmälda avverkningen inte strider mot 4 § artskyddsförordningen avseende lavskrika.

Övriga ej fridlysta arter

Föreningen har även, såsom det får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska bedöma skyddsbehovet för de rödlistade arter som inte är fridlysta. Mark- och miljödomstolen utgår från att föreningen avser de rödlistade, ej fridlysta, naturvårdsarter som listats i tillsynsbegäran nämligen rynkskinn, vågticka, doftskinn, gammelgransskål, garnlav, granticka, lunglav, rosenticka, skrovellav, stjärntagging, ullticka och vitgrynig nållav. Domstolen konstaterar att flera av arterna är rödlistade som nära hotade eller sårbara. De är dock inte fridlysta. Mark- och miljödomstolens sammantagna bedömning är att det inte är motiverat att utreda skyddsbehovet för av föreningen angivna arter ytterligare.

Sammanfattning

Föreningen har yrkat att mark- och miljödomstolen upphäver Skogsstyrelsens beslut och förbjuder att skogsavverkning eller andra skogsbruksåtgärder får genomföras i det avverkningsanmälda området. Med hänsyn till de bedömningar mark- och miljödomstolen gjort vad gäller avverkningens påverkan på fridlysta arter, saknas dock skäl för att besluta om förbud. Skäl för återförvisa målet till Skogsstyrelsen har inte heller framkommit. Inte heller vad föreningen anfört, bl.a. i fråga om övriga

rödlistade arter som inte är fridlysta, föranleder domstolen att göra någon annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se **bilaga 2** (MMD-02)

Överklagande senast den 21 maj 2025. Prövningstillstånd krävs.

Lars Nyberg

Jari Hiltula

I domstolens avgörande har deltagit ställföreträdande chefsrådmannen Lars Nyberg, ordförande, och tekniska rådet Jari Hiltula. Föredragande har varit beredningsjuristen Tove Larsson.